

MONETARNA EKONOMIJA

TEMA: PRIMARNI NOVAC I MONETARNA POLITIKA CENTRALNE BANKE

POJAM PRIMARNOG NOVCA KAO INSTRUMENTA REGULISANJA NOVČANE MASE

Obavljanje društvene reprodukcije ne može se zamisliti bez odgovarajuće monetarno- kreditne politike što podrazumeva i regulisanje količine novca u opticaju. Konačni ciljevi monetarne politike su postizanje optimalne stope rasta, puna zaposlenost i uravnoteženje platnog bilansa. Jedan od najsloženijih zadataka monetarne politike jeste snadbevanje privrede potrebnim količinama novca, to se vrši preko Centralne banke. Uobičajeno je da se novac Centralne banke naziva primarnim novcem.

Monetarna problematika a posebno problematika kreiranja primarnog novca spada u red najznačajnijih pitanja monetarne reforme, stabilizacije i oporavka privrede naše zemlje.

Termin primarni novac potiče iz zapadne literature i prakse. U engleskoj literaturi pored termina primarni novac upotrebljava se i termin rezervni novac, kao i termin novac velike snage. U nemačkoj literaturi se upotrebljava nekoliko termina za primarni novac i to: Ged basis, Monetare basis, Basic money. Međunarodni monetarni fond upotrebljava termin rezervni novac. Milton Fridman u svojim delima upotrebljava izraz novac velike snage. U Francuskoj literaturi srećemo termin Monai centale.

U sovjetskoj literaturi nije bilo posebnog naziva za primarni novac zato što u centralističkim privrednim sistemima funkcioniše centralistički bankarski sistem pa se primarni novac izjednačavao sa kretanjem novca u opticaju. Srpsko- Crgonorska literatura i praksa primarnim novcem naziva novcem Centralne banke.

PRIMARNI NOVAC JE INSTRUMENT REGULISANJA NOVČANE MASE

U uslovima višestepenog bankarskog sistema, monetarno regulisanje se po pravilu posredno veže za novac Centralne banke odnosno za primarni novac, a ne neposredno za emisiju depozitnog novca poslovnih banaka. Centralna banka, a pre toga i količinu novca u opticaju. Zbog toga treba praviti razliku između Centralne banke i emisije poslovnih banaka. Centralna banka kreira primarni novac koji čini osnovu dalje novčane emisije od strane poslovnog bankarstva.

Novčana masa u opticaju (M) zavisi od količine primarnog novca (B) i tzv. monetarnog multiplikator (m) koji izražava odnos između novčane mase u opticaju i primarnog novca i koji se predstavlja sledećom relacijom: $m = M / B$, odnosno novčana masa predstavlja proizvod između primarnog novca i monetarnog multiplikator što se može zapizati sledećom relacijom: $M = B \times m$.

Prema tome, primarni novac i monetarni multiplikator su dva osnovna oblika kojima Centralna banka posredno utiče na količinu novca u opticaju. Osnovno pitanje koje se postavlja pred monetarni sistem je da li je Centralna banka u stanju da putem regulisanja primarnog novca indirektno reguliše količinu novca u opticaju u uslovima višestepenog bankarskog sistema? Regulisanje kvantuma primarnog novca od strane Centralne banke na dva osnovna načina:

1. direktno
2. indirektno

Operacije Centralne banke na otvorenom tržištu predstavljaju veoma elastičan i flekibilan instrument monetarnog regulisanja u razvijenim kapitalističkim zemljama, posebno u SAD i Velikoj Britaniji. U zapadnoj literaturi postoji čak mišljenje da je ovaj instrument monetarnog regulisanja tako efikasan da je moguće ukidanje ostalih mehanizama i zadržavanje samo operacija na otvorenom tržištu. Putem ovih operacija je moguće kontinuelno i fino doziranje primarnog novca. U novije vreme u našoj literaturi se mogu naći mišljenja prema kojima bi bilo dobro u naš ekonomski sistem ugraditi ovaj instrument monetarnog regulisanja.

Za funkcionisanje tržišta hartija od vrednosti neophodno je da postoji zadovoljavajuća tražnja za tim hartijama. Ona se na tržištu usklađuje sa ponudom po relativno stabilnim cenama. Međutim, da bi postojala dovoljna jaka tražnja za državnim vrednosnim papirima potrebno je:

- da državne obveznice nose kamatu po stopi koja odgovara tržišnim kamatnim stopama za vrednosne papire dotične kategorije i roka dospeća;
- da transaktori mogu u svakom momentu, u slučaju potrebe da prodaju državne obveznice na tržištu i pre toga dospeća i to po relativno stabilnoj ceni koja približno odgovara diskontovanoj punoj ceni obveznica:

- da transaktori da mogu da kupe i drže u svojim finansijskim aktivama državne obveznice u najširem ročnom spektru, počev od kratkoročnih državnih obveznica, pri čemu ročnu strukturu plasmana u državne vrednosne papire određuje sam transaktor;
- da postoji velika disperzija državnih vrednosnih papira kod što većeg broja transaktora u ekonomskom sistemu.

OSNOVNI PREDUSLOVI ZA POSTOJANJE PRIMARNOG NOVCA

U uvodnom delu smo istakli da u sovjetskoj literaturi nije postojao poseban naziv za primarni novac pošto je postojao centralno- bankarski sistem, pa je kreiranje primarnog novca izjednačavano sa kreiranjem novčane mase. U Jugoslaviji smo od 1952.- 1954. imali sistem monobanke koja je imala univerzalni karakter. To znači da je, pored toga što je ta banka emisiona ustanova, ona preuzela i poslove depozitara i kreditora celokupne jugoslovenske privrede u to vreme. Prema tome, u tom periodu je i kod nas kreiranje primarnog novca bilo izjednačeno sa kreiranjem novčane mase.

Međutim, pored ova dva primera mnogo su češći slučajevi postojanja višestepenog monetarnog i bankarskog sistema, gde pored Centralne banke funkcionišu poslovne banke. Sa postojanjem višestepenog monetarnog i bankarskog sistema povezano je i postojanje primarnog novca. S tim u vezi, potrebno je razlikovanje kreiranja primarnog novca od kreiranja sekundarnog novca.

Pri postojanju višestepenog monetarnog i bankarskog sistema javlja se problem određivanja optimalnog novca centralizacije odnosno decentralizacije, kao sa stanovišta formulisanja kreditno- monetarne politike, tako i sa gledišta kreiranja novca.

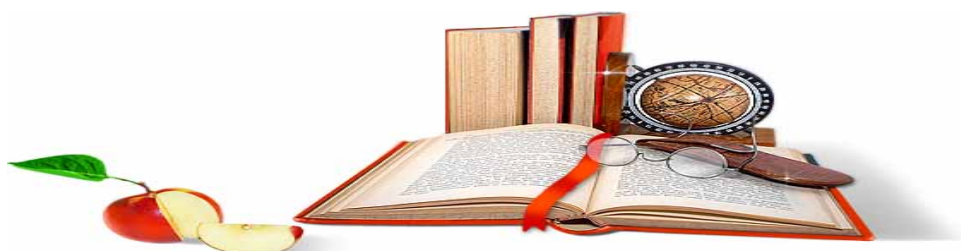
U svim ekonomskim sistemima, po pravilu, Centralnoj baanci stoje na raspolaganju razni instrumenti preko kojih ona može da utiče na odluke poslovnih banaka. Sve te instrumente možemo podeliti u sledećih grupa:

1. Administrativni instrumenti;
2. Ekonomski instrumenti;
3. Konsultacije i usaglašavanja;
4. Moralne stimulacije;
5. Bolja informisanost.

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----

[BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST](http://WWW.SEMINARSKIRAD.ORG)
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com